

LIITE 1 Taustamuistio

EU:n luonnon monimuotoisuutta koskeva strategian vuoteen 2020 kansallinen toimeenpano: Tavoite 2. Huonontuneiden ekosysteemien ennallistamistavoite 15 %

1. Biologista monimuotoisuutta koskeva yleissopimus (SopS 78/1994, Convention on Biological Diversity, CBD) ja strateginen suunnitelma 2011–2020 (COP 10, päätös X/2)

Suomi on sitoutunut CBD sopimuksen päätavoitteisiin, jotka ovat biologisen monimuotoisuuden suojeleminen ja kestävä käyttö sekä geenivaroista saatavien hyötyjen tasapuolinen ja oikeudenmukainen jako. Suomi on myös sitoutunut näiden päätavoitteiden entistä tehokkaampaan toimeenpanoon tarkoituksena pysäyttää vuoteen 2020 mennessä biologisen monimuotoisuuden häviäminen maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja kansallisesti.

Biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen 10. osapuolikokouksen (29.10.2010, Nagoya) hyväksymä strateginen suunnitelma, voimavarojen mobilisointistrategia, geneettisten luonnonvarojen saatavuutta ja niistä saatavien hyötyjen tasapuolista jakoa koskeva Nagoyan pöytäkirja sekä teemaattiset työohjelmat ja horisontaalisia toimia koskevat päätökset muodostavat maailmanlaajuisen rungon, jota osapuolet panevat joustavasti toimeen lainsäädäntönsä, tavoitteidensa ja olosuhteidensa mukaisesti.

Strategisen suunnitelman 2011–2020 ja Aichi -luonnon monimuotoisuus tavoitteiden mukaan osapuolet ovat sitoutuneet tavoitteeseen 15:

“By 2020, ecosystem resilience and the contribution of biodiversity to carbon stocks has been enhanced, through conservation and restoration, including restoration of at least 15 per cent of degraded ecosystems, thereby contributing to climate change mitigation and adaptation and to combating desertification.”

2. EU:n luonnon monimuotoisuutta koskeva strategia

Euroopan komissio antoi 3.5.2011 tiedonannon Luonnonpääoma elämämme turvaajana: luonnon monimuotoisuutta koskeva EU:n strategia vuoteen 2020 (KOM(2011)244 lopullinen). Eurooppa-neuvosto antoi sitä koskevat päätelmät kesäkuussa 2011 ja joulukuussa 2011.

Tiedonannon vision mukaan "vuoteen 2050 mennessä Euroopan unionin luonnon monimuotoisuutta ja sen tuottamia ekosysteemipalveluja eli sen luonnonpääomaa suojellaan, arvostetaan ja asianmukaisesti ennallistetaan luonnon monimuotoisuuden luontaisen arvon vuoksi ja ihmisten hyvinvointiin ja taloudelliseen vaurauteen oleellisesti vaikuttavina tekijöinä ja niin, että vältetään luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen aiheuttamat katastrofaaliset muutokset". Tiedonannossa asetetaan vuodelle 2020 päätavoite, jonka mukaan "vuoteen 2020 mennessä pysäytetään Euroopan unionin luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen ja ekosysteemipalvelujen heikentyminen ja ennallistetaan ne mahdollisimman pitkälle sekä tehostetaan Euroopan unionin toimia, joilla torjutaan koko maailman luonnon monimuotoisuuden köyhtymistä."

Ekosysteemien huonontuminen johtuu suuressa määrin maa-alojen pirstoutumisesta. Lähes 30 prosenttia EU:n pinta-alasta on jossakin määrin tai jopa erittäin pirstoutunutta. EU strategian tavoitteessa 2 pyritään sisällyttämällä vihreitä infrastruktuureita maankäytön suunnitteluun. Näin voidaan myös parantaa ekosysteemien välisiä toiminnallisia kytköksiä Natura 2000 -alueiden sisällä ja niiden välillä sekä maaseudulla laajemminkin. Tavoite 2 sisältää EU:n jäsenvaltioiden ja EU:n Nagoyassa jo

sopiman yleisen tavoitteen, jonka mukaan 15 prosenttia huonontuneista ekosysteemeistä on ennallistettava vuoteen 2020 mennessä.

EU strategian tavoite 2:

Vuoteen 2020 mennessä ekosysteemejä ja niiden tarjoamia palveluja ylläpidetään ja parannetaan luomalla vihreää infrastruktuuria ja ennallistamalla ainakin 15 prosenttia huonontuneista ekosysteemeistä.

EU strategian toimenpide 6a:

Jäsenvaltioiden tulee vuoteen 2014 mennessä Komission avustamana kehittää strateginen viitekehys, jossa määritellään ennallistamisen priorisointi alueellisella, kansallisella, ja EU-tasolla.

3. Valtioneuvoston periaatepäätös Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön strategiasta vuosiksi 2012–2020, Luonnon puolesta - ihmisen hyväksi

Valtioneuvosto päätti 20.12.2012, asian oltua valmistavasti valtioneuvoston raha-asiain valiokunnan käsiteltävänä, ympäristöministeriön esityksestä, Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön strategiasta vuosiksi 2012–2020.

Valtioneuvosto hyväksyi Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön yleisiksi kehittämislinjauksiksi seuraavat strategiset päämäärät ja niiden saavuttamista tarkentavat 20 tavoitetta. Kehittämislinjaukset vastaavat Suomen olosuhteet huomioon ottaen biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen 10. osapuolikokouksessa hyväksytyjä tavoitteita ja EU:n biodiversiteettistrategian tavoitteita sekä muodostavat joustavan kehikon vastaamaan Suomen kansallisia tarpeita ja painopisteitä.

Valtioneuvosto edellytti, että asianomaiset ministeriöt laativat strategian toteuttamiseksi laajapohjaisessa yhteistyössä kansalaisyhteiskunnan, eri sidosryhmien ja elinkeinojen kanssa vaikuttavan, kustannustehokkaan sekä määrälliset ja laadulliset seurantaperusteet sisältävän toimintaohjelman. Toimintaohjelma toteuttaa strategian kehittämislinjauksia kansallisten tarpeiden ja painopisteiden kautta. Se toteutetaan valtiontalouden kehyspäätöksessä hyväksytyjen määrärahojen puitteissa. Strategian ja toimintaohjelman toteutusta tulee seurata ja arvioida ja sen tuloksista tulee raportoida valtioneuvostolle vuonna 2015.

Suomen monimuotoisuuden strategian tavoite 15:

Ekosysteemien sieto- ja palautumiskykyä ja monimuotoisen luonnon merkitystä hiilivarastona on parannettu suojelutoimin ja ennallistamalla. Suomi osallistuu heikentyneiden ekosysteemien ennallistamisen maailmanlaajuisen, vähintään 15 prosentin pinta-alaosuuden tavoitteen saavuttamiseen edistämällä ilmastonmuutoksen torjuntaa ja ilmastonmuutokseen sopeutumista. Bioenergian käytön lisäämisen vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen sekä metsien ravinne- ja hiilitaseeseen selvitetty ja ohjeistus monimuotoisuuden turvaamiseksi on laadittu. Kaupunkiluonnon monimuotoisuutta lisätään sekä suojelutoimin että monimuotoisuutta lisäävillä rakenteilla ja hoitotoimilla.

4. Luonnon puolesta - ihmisen hyväksi, Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön toimintaohjelma 2013–2020

Strategiaan perustuva ja sitä toteuttava kansallinen toimintaohjelma sisältää 105 toimenpidettä. Ne on esitetty toimenpiteistä vastuullisine ministeriöineen ja tavoiteaikatauluineen. Toimenpiteestä päävastuussa oleva ministeriö on mainittu ensimmäisenä ja muut osallistuvat ministeriöt valtioneuvostolain 1 §:n mukaisessa järjestyksessä. Ministeriöiden lisäksi toimenpiteiden toteutukseen osallistuu laajasti ministeriöiden alaista hallintoa, esimerkiksi sektoritutkimuslaitoksia, strategian ja toimin-

taohjelman laadintaan osallistuneita sidosryhmiä sekä kansalais- ja etujärjestöjä, joiden rooli on välttämätön strategian ja toimintaohjelman saattamisessa osaksi suomalaista yhteiskuntaa, elinkeinoelämää ja kansalaisten arkea.

Toimintaohjelman osana Suomi toteuttaa EU:n biodiversiteettistrategiaan sisältyviä, jäsenvaltioille osoitettuja tavoitteita ja niihin liittyviä toimenpiteitä (esitetty toimintaohjelman liitteessä 1), jotka tukevat EU:n asettamaa 2020 päätavoitetta. Tämä edistää osaltaan luonnon monimuotoisuuden häviämisen ja ekosysteemipalvelujen huonontumisen pysäyttämistä. EU:n tavoitteet ja toimenpiteet liittyvät: a) luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemipalvelujen suojeluun ja ennallistamiseen (EU:n tavoite 1 ja 2); b) maatalouden ja metsätalouden positiivisen vaikutuksen lisäämiseen ja EU:n luonnon monimuotoisuuteen kohdistuvien merkittävimpien paineiden vähentämiseen (EU:n tavoite 3, 4 ja 5); sekä c) koko maailman luonnon monimuotoisuuden suojelua edistävien EU:n toimien tehostamiseen (EU:n tavoite 6).

Toimintaohjelman on laatinut laajapohjainen Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön kansallisen strategian ja toimintaohjelman toteutusta ja seurantaan edistävä työryhmä 2006–2016. Siinä ovat edustettuna aihepiiriin liittyvät keskeiset kansalliset toimijat julkiselta ja yksityiseltä sektorilta sekä etujärjestöistä ja kansalaisjärjestöistä. Toimintaohjelman toimenpiteet on muotoiltu seurantaryhmän osapuolten yhteistyönä. Toimenpiteet on jaettu ryhmiin Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön strategia strategisten päämäärien ja tavoitteiden mukaisesti.

Elinympäristöjen ennallistaminen, luonnonhoito ja kunnostus - kehittämishaasteet:

Luonnontilaisten ekosysteemien säilyttäminen ja heikentyneiden ekosysteemien kunnostaminen on tärkeää sekä luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemipalvelujen säilymisen että ilmastonmuutoksen hillinnän ja siihen sopeutumisen kannalta (luku 1.7). Yleissopimuksen 10. osapuolikokouksen (Nagoya, 2010) päätöksen sekä EU:n biodiversiteettistrategian 2020 mukaan vähintään 15 % heikentyneistä ekosysteemeistä tulee ennallistaa vuoteen 2020 mennessä osana maailmanlaajuisia tavoitteita.

Valtion ja yksityisten maanomistajien nykyisillä suojelualueilla on arvioitu olevan ennallistamistarpeessa olevia soita yli 20 000 hehtaaria. Metsien ennallistamisessa ja luonnonhoidossa tarve on noin 10 000 ha. Uudet tarvearviot valmistuvat METSO -päivityksen aikataulun mukaisesti. Kosteikkojen kunnostus- ja hoitotoimia tarvitaan arvion mukaan 162:lla Natura 2000 -kohteella, ja työt on aloitettu vasta 55 alueella. METSO -toimintaohjelman myötä myös ennallistamista vaativien suojelualueiden määrä kasvaa jatkuvasti.

Yksityisissä talousmetsissä luonnonhoidon ja ennallistamisen toteutuspinna-alaa tulisi METSO -ohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi lisätä merkittävästi nykyisestä tasosta, mikä edellyttää luonnonhoitohankkeiden toteutuksen ja rahoituksen uudelleenorganisointia sekä muita kehittämistoimenpiteitä.

Toimintaohjelmassa sovitut toimenpiteet, vastuutahot ja tavoiteaikataulut:

Suomen tavoite on suunnitella ja toteuttaa ennallistamis- ja luonnonhoitotoimet paikallisesti ja alueellisesti niin, että toimenpiteet lisäävät kohdealueiden luonnonsuojelullista arvoa ja tukevat suojelualueverkoston kehittymistä ekologisesti toimivaksi. Ennallistamisen ja luonnonhoidon vaikuttavuutta seurataan jatkamalla suojelualueiden seurantaan ja laajentamalla sitä vielä puutteellisesti katettuihin elinympäristöihin ja toimenpideluokkiin. Suojelualueiden kytkeytyneisyyttä niitä ympäröiviin alueisiin parannetaan kehittämällä talousmetsien luonnonhoitoa. Päämääränä on jatkossa panostaa enemmän myös METSO -ohjelmaan kuulumattomien avointen elinympäristöjen, kuten lintuvesien ja

muiden kosteikkojen kunnostukseen, koska tavoite on turvata myös kosteikkojen tyypilliset eliölajit ja luontotyypit sekä varmistaa uhanalaisten lajien kannat.

Toimenpide 82) Ennallistetaan heikentyneitä ekosysteemejä sekä ylläpidetään ja parannetaan ekosysteemipalvelujen tuotantoa.

- Ennallistamiskohteiden valintaan kehitetään kriteerit, joilla ennallistaminen kohdennetaan tehokkaasti. Kriteerien mukaisten kohteiden ennallistamisella osallistutaan maailmanlaajuisen 15 %:n ennallistamistavoitteen saavuttamiseen.
- Asiantuntijatyöryhmä pohtii heikentyneiden ekosysteemien ennallistamiseen liittyviä tulkintoja, tarpeita, menetelmiä, ennallistamisen kohdentamista sekä aikajännettä.
- Kehitetään ennallistamis- ja kunnostusmenetelmiä sekä niiden kustannustehokasta kohdentamista, toimenpiteiden vaikutusten arviointia ja vaikuttavuuden seuranta.
- Laajennetaan toimet kattavammin myös avoimiin elinympäristöihin.
- Kytetään ennallistamistoimet entistä paremmin edistämään uhanalaisten lajien ja luontotyyppien suojelutason parantamista, suojelualueverkon ekologista laatua, toimivuutta ja kytkeytyneisyyttä sekä puskuroitumista ilmastonmuutoksen suhteen. Ennallistamistoimien suunnittelussa tulee soveltaa ekosysteemilähestymistapaa.
- Selvitetään mahdolliset elinympäristöjen ennallistamiseen liittyvät lainsäädännön esteet.
- Vastuuministeriöt: YM, MMM
- Aikataulu: 2013–2020

5. Metsähallituksen kansallinen ennallistamistyöryhmä

Ennallistamisen ja luonnonhoidon työryhmä ELO on valtakunnallinen yhteistyöelin, jonka Metsähallitus on perustanut toimikaudelle 2008–2016. Siihen kuuluvat Suomen luonnon- ja perinneympäristöjen hoidon toimijat, tutkijat ja muut asiantuntijat. Toimintakenttä kattaa elinympäristöt maalla ja sisävesissä niin luonnonsuojelualueilla kuin metsä- ja maatalousmailla. Omistaja voi olla valtio tai yksityinen. Toimintaa yksityisten maanomistajien alueilla toteutetaan aina yhteistyössä maanomistajan kanssa. Työryhmän tehtävänä on arvioida, kehittää ja edistää luonnon- ja perinneympäristöjen ennallistamisen ja hoidon laatua ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Työryhmä tarjoaa myös vahvaa tieteellistä osaamista ja kehittää käytännön asiantuntemusta valmistamalla aihepiiriin liittyviä oppaita ja järjestämällä koulutuksia ja seminaareja.

Työryhmä koostuu ohjausryhmästä ja neljästä asiantuntijaryhmästä:

1. metsien ennallistamisen ja luonnonhoidon asiantuntijaryhmä Metsä-ELO,
2. perinnebiotooppien hoidon asiantuntijaryhmä Perinne-ELO,
3. sisävesien ennallistamisen asiantuntijaryhmä Sisävesi-ELO ja
4. soiden ennallistamisen asiantuntijaryhmä Suo-ELO.

6. Komission konsulttien valmistelemat työkalut jäsenmaiden tueksi

Komissio on ilmoittanut, että lopulliset raportit olisivat DG ENV-sivuilla vuoden 2013 loppuun mennessä: http://ec.europa.eu/environment/nature/index_en.htm

1. Implementation of 2020 EU Biodiversity Strategy: Priorities for the restoration of ecosystems and their services in the EU (draft final report v1 29.9.2013)
2. Restoration Prioritization Framework - Draft Guidance for setting restoration priorities at national and sub-national levels (11.9.2013)
3. Working paper on how to link a landscape approach with the 4-level concept

4. Support mechanism

5. Institute for European Environmental Policy: Estimation of the financing needs to implement target 2 of the EU Biodiversity strategy

7. EU-metsäjaoston linjaukset

EU-metsäjaosto kokoontui 2.12.2013 keskustelemaan EU:n biodiversiteettistrategian 15 % ennallistamistavoitteesta ja kansallisen toimeenpano-ohjeistuksen valmistelusta.

”Puheenjohtaja tiivistä keskustelussa selkiintyneet linjaukset Suomen tavoitteista seuraavasti:

- Suomen tavoitteena maakohtaiset tavoitteet, joita ei eritellä ekosysteemityypeittäin vaan kansallisista lähtökohdista. Mahdollisimman suuri harkinnanvara kansallisella tasolla.
- Ennallistamisen kustannuksia arvioitaessa on työkustannusten lisäksi huomioitava myös muut kustannukset, esim. kustannukset maanomistajille.
- Ennallistamisen lisäksi pinta-alaa laskettaessa on huomioitava myös ennallistuminen, jota voidaan edistää myös aktiivisilla päätöksillä (esim. uusi metsälaki / heikkuuottoiset suot).
- Jo tehdyt toimet tulisi voida huomioida tavoitteita asetettaessa.
- Julkiselle sektorille ei saa aiheutua lisäkustannuksia.
- Suunnitelmallinen EU-vaikuttaminen asian suhteen on tärkeää.”

